

פרשת תרומה - תשס"ו

איתמר לפיד

המכניס ראשו אל נבכי פרשת השבוע – פרשת תרומה – עשוי בקלות ללכת לאיבוד בין מאות הפרטים, המידות והמספרים של בניית המשכן. לכל ארון, שולחן וקרש – יש תיאור מדוייק, שרטוט פרטני ומיקום ברור. הכל תואם ומתואם, מבריק ונוצץ: היכל של קדושה באמצע המדבר.

מי שסידר את התורה יודע כנראה למה אחרי השיא האלוהי של מעמד הר סיני, והצדק האנושי של פרשת משפטים – מגיע לנו לטבוע בים הסבוך של דיני תכנון ובניה הממלאים את הפרשה שלנו. אולי. לי עצמי, בכל אופן, הדבר לא ברור. וכי איפה מוצאים אלוהים ואדם בתוך אוסף כזה של פרטים ופרטי פרטים?

בכדי למצוא את אלוהים, וגם את האדם, יש לחפש, לבקש, לדרוש. המדרש מתבקש מתוך הדברים שהלב לא יכול להשאירם בפשוטם. ותחילתו של דבר בשמה של הפרשה: **תרומה**. הפכתי והפכתי במילה הזו, וככל שחזרתי והבטתי בה, לא ראיתי בה אלא התרוממות. תרומה משרש ר.ו.מ., תרומה שעיקרה ביכולת להביט למעלה, למשוך את האנושי והפשוט אל הנשגב והמרומם. כי תרומה – כל תרומה – פותחת בפני האדם דלת לצאת מעצמו ומן המדרגה שבה הוא נמצא, ולהתעלות.

וכשהדלת נפתחת והאדם מתעלה, הוא מגלה את האלוהים בא לקראתו. המשורר ר' יהודה הלוי אמר את זה במילותיו שלו: "דרשתי קרבתיך – בכל לבי קראתיך. ובצאתי לקראתך – לקראתי מצאתיך". הפרשה שלנו אומרת את זה במילותיה שלה: "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כ"ה, 8). האדם שמתפנה מעיסוקיו בכדי לבנות מקום של קדושה – ימצא את השכינה בתוכו, ולא במבנה הפיזי. אז למה, אם ככה, יש צורך בכל הפרטים הכל-כך מוחשיים של המבנה הפיזי?

אחת התשובות נמצאת בפרטים עצמם:

(ט) וְנָתַתְּ אֶל הָאָרֶץ אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתַּן אֵלַיךְ. (יז) וַעֲשִׂיתָ כַּפֶּרֶת זָהָב טָהוֹר, אֲמֹתִים וְחֲצֵי אַרְבָּע וְאַמָּה וְחֲצֵי רֹחֶבָה. (יח) וַעֲשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרִבִּים זָהָב, מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם, מְשֻׁנֵי קִצּוֹת הַכַּפֶּרֶת. (יט) וַעֲשֶׂה כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מְזָה, וְכְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מְזָה, מִן הַכַּפֶּרֶת תַּעֲשׂוּ אֶת הַכְּרִבִּים, עַל שְׁנֵי קִצּוֹתָיו. (כ) וְהָיוּ הַכְּרִבִּים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה, סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֶּרֶת, וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו, אֶל הַכַּפֶּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרִבִּים. (כא) וְנָתַתְּ אֶת הַכַּפֶּרֶת עַל הָאָרֶץ מְלֻמְעָלָה, וְאֶל הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתַּן אֵלַיךְ. (כב) וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם, וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֶּרֶת, מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים אֲשֶׁר עַל אַרְוֹן הָעֵדֻת, אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְנֶה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. " (שמות כ"ה, 16-22)

הכרובים, המתוארים במדויק בפרשה, סוככים בכנפיהם על הכפורת, והכפורת נמצאת על הארון. נניח לרגע לסתירה שבין הדמויות הללו – המכונות כרובים – לבין איסורי הפסל והמסכה שבתרבותנו. נניח לרגע גם לתיאור ההפוך, זה של התלמוד הבבלי במסכת יומא המתאר את "הכרובים שהיו מעורים זה בזה... [כדי שניתן יהיה לחשוף אותם לפני בני ישראל ולומר להם]... ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה...". נניח למצנזרים ולמפנטזים גם יחד ונזרום עם הרעיון של צמד מלאכים, השורים תמידית מעל ארון הקודש, עמוק בלב המשכן, סוככים בכנפיהם על מה שמתחת. נביט אליהם למעלה ונשאל לאן פניהם. נשאל וניענה: "וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו".

המודל הנשגב של יחס אנושי אמיתי, נמצא במקום שבו האדם מרים עיניו אל האלוהים. ובמקום הזה הוא רואה את הכרובים, ופניהם איש אל אחיו. ומהמקום הזה (הקרוי באנגלית פשוטה "דיאלוג") – בוחר אלוהים לדבר אל האדם: "וַדַּבַּרְתִּי אֲתָךְ מֵעַל הַפְּפֹרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים...". זוהי השיחה האנושית ביותר והאלוהית ביותר שיכולה להיות. ואולי לכך התכוון מרטין בובר כשקבע כי כלל הזיקות של "אני-אתה" בעולם מצטרפות לנקודה בה נמצא אלוהים. החיפוש אחר פניו של האחר הוא זה המאפשר לדרוש אלוהים (ועוד לא אמרנו דבר על לוינס...).

וזוהי פרשת תרומה, לטעמי. היכולת להתרומם מתוך פרטי המציאות ולשאת עיניים מעלה – אל דבר האלוהים. לזכור כי המודל האנושי הפשוט והנשגב ביותר הוא זה שבו פניו הם איש אל אחיו. וגם לזכור כי מתחת לכל המודל הזה, נמצאת המציאות על קשיי היומיום שלה, על פשרותיה ואילוניה. ארון העדות, זה שמעליו פורשים הכרובים את כנפיהם, אינו מחזיק בתוכו רק את הלוחות השלמים. "לוחות ושברי לוחות מונחים בארון", אמרו כבר חז"ל, ובדרך אל מודל המלאכים אשר פניהם איש אל אחיו, צפויים לנו גם לא מעט שברים ומשברים, השפלת עיניים ואכזבה יומיומית. זה האתגר. וזו התמונה המשתקפת לי מתוך פרשת תרומה, פרשת השבוע שלנו.